

versek átlagos színvonalát mutató könyvecske olyan baráti csoportosulást reprezentál, melyben a különböző társadalmi helyzetű, felekezeti és képzettségű résztvevők egy részének kapcsolata a későbbiekben is dokumentálható (→Radéczykör).

A kötet egyetlen ismert példányát 1938-ig Sárospatakon, a Ref. Kollégium Nagykönyvtára gyűjteményében őrizték, majd az állomány legértékesebb részével együtt Bp.-re szállították. Innen 1945-ben hadizsákmányként a Szovjetunióba hurcolták, 1946-tól Nyizsnij Novgorodban (Gorkij) tárolták, és hosszas tárgyalás után csak 2006-ban került vissza eredeti őrzőhelyére.

Irod.: Joseph ASCHBACH, *Geschichte der Wiener Universität*, III, *Die Wiener Universität und ihre Gelehrten 1520 bis 1565*, Wien, 1888; VERESS Endre, *A paduai egyetem magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai*, Bp., 1915; BARLAY Ö. Szabolcs, *Elias Corvinus és magyarországi barátai*, MKsz., 93 (1977); Anna MESCHINI, *Michele Sofianòs*, Padova, 1981; John L. FLOOD, *Poets Laureate in Holy Roman Empire. A Bio-bibliographical Handbook*, Berlin–New York, 2006; *Translatio librorum. Tanulmányok az Oroszországból Sárospatakra visszaszolgáltatót könyvek kapcsán*, szerk. Jekatyerina Jurjevna GENYIJEVA és mások, Bp., 2007; MAMÚL LX, 2011 (MAURER Zsuzsanna).

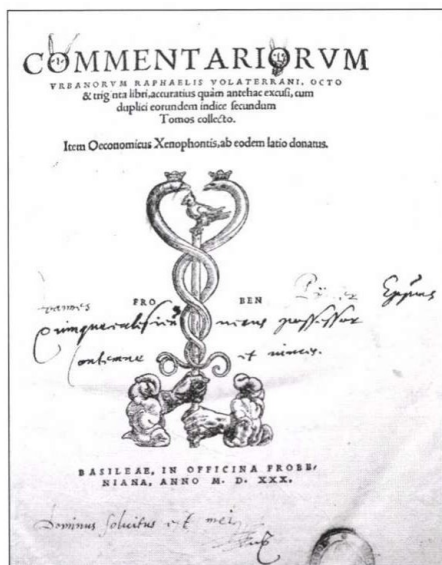
Maurer Zsuzsanna

Maffei, Raffaele (Raphael Volaterranus, Maffeus Volaterranus, Raffaello Volterrano; Róma, 1451. febr. 27.–Volterra, 1522. jan. 25.)

Történetíró, görög költői és teológiai művek fordítója, teológus. Rómában járt egyetemre, Pomponio Letótól és →Janus Pannonius egykori ferrarai iskolatársától, Gianantonio Porcelliótól humaniorát, Geörgiosz Trapezuntiosztól görög nyelvet és irodalmat tanult. 1479 decemberében Giovanni d' →Aragona kardinális pápai legátussal, I. Mátyás sógorával Mo.-ra érkezett. Esztergomban, Lövöldön, Veszprémben is járt. 1480. márc. 24-én már ismét Rómában tartózkodott, ahol jó ideig szentszéki scriptorként mű-

ködött. Szenvedélyes könyvgyűjtő volt, kb. ezer könyve – túlnyomó részük kódex – maradt fenn. Barátja volt Lorenzo de' Medicinek, Angelo Polizianónak, s kapcsolatban állt Paolo Cortesival, Gabriele Rangoni da Verona egri püspökkel, Mátyás római követével.

Érdekes beszámolókat írt mo.-i utazási élményeiről, az ország lakóinak erkölcséről és szokásairól, a királyi párról, Báthory Istvánról és a hadi eseményekről. Fő műve *Commentariorum rerum urbanarum libri XXXVIII* c. enciklopédiája, melyben röviden a magyar történelmet is bemutatja. Történeti áttekintése fő forrásaként a →*Thuróczy-kronikát* és Enea Silvio →Piccolomini műveit használta, de a magyar orális hagyományból is merített. Janusról mint magyar költőről („Ungheretus cognominatus Pannonius”) emlékezett meg, aki egykor öccsének, Giovanni Battistának Ferrarában iskolatársa volt. A magyar történelmet összefoglaló *Commentarii* nyomtatásban először 1506-ban Rómában, majd 1511-ben Párizsban jelent meg, így jóval megelőzte →Bonfini történeti művének első kiadását (Bázel, 1543) és →Ransano

Bornemisza Péter egykori *Commentarii*-példánya, possessorbejegyzésekkel és a gyermek Balassi Bálint firkaival. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár

Epitoméjének (Bécs, 1558) megjelenését. Számos kiadást ért meg a 16. sz.-ban, és sokáig nagy népszerűségnek örvendett. →Bornemisza Péter tanítványaként a gyermek →Balassi Bálint is forgatta egyik példányát, s még a nevét is megörökítette benne.

Irod.: S. BENEDETTI, *Maffei, Raffaele*, in *Dizionario biografico degli italiani*, vol. 67, Roma, 2006; Florio BANFI, *Raffaello Maffei in Ungheria*, L'Europa Orientale, 17(1937); KÖSZEGHY Péter, *Balassi Bálint. Magyar Alkibiadész*, Bp., 2008; MAMÚL LX, 2011 (PAJORIN Klára).

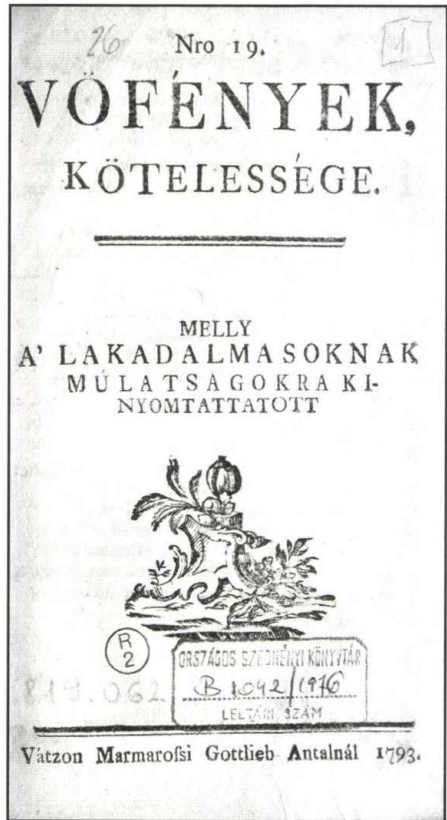
Pajorin Klára

Mátyus Péter (18. sz. vége)

Szerkesztő. Állítólag csallóközi származású; külföldi egyetemeken tanult, majd visszatért Mo.-ra. →Rát Mátyás után 1783–84-ben a *Magyar Hirmondó* szerkesztője volt, de ekkoriban a lap sokat veszített igényességéből. Legismertebb műve a *Vőfények kötelessége* c. →vőfélykönyv (vlsz. nem saját munkája, hanem korábbi kéziratok és a népi-mezővárosi gyakorlat nyomán készült verses kompiláció), ill. a násznagyok számára készült zsebkönyv, de talán más hasonló kiadványok összeállítása is az ő nevéhez fűződik (*Újdonnan új vőfény kötelesség*). Ezek első kiadásai a váci Gottlieb- és a pesti Patzko-nyomdából kerültek ki, először 1793-ban; azóta számtalanszor, s napjainkig meghatározzák e műfajt, kéziratossá váltataik is gyakoriak. *Keresztyén ABC* és *Vándorló levelek* címmel egyházi ponyvafüzeteket is szerkesztett vagy írt.

Kiad.: *Világi énekek és versek (1720–1846)*, vál. Csörsz Rumen István, műfaji bev. KÜLLÖS Imola, Bp., 2001; RMKT XVIII/8, 2006.

Irod.: POGÁNY Péter, *Folklor és irodalom kölcsönhatása a régi váci nyomda működése nyomán (1770–1823)*, I, *Vásári ponyvairatok*, Bp., 1959; Uő, *A magyar ponyva tüköre*, Bp., 1978; TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *Az egyházi irodalom műfajai a 17–18. században. Tanulmányok*, Bp., 2002 (ItFüz); KÜLLÖS Imola, *Közköltészet és népköltészet. A 17–19. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj-, szüzsé- és motívumtörténeti vizsgálá-*

Vőfények kötelessége, Vác, 1793

ta, Bp., 2004; TÓTH Arnold, *Vőfélykönyvek és vőfélyversek a 19. században (Kéziratossá vőfélykönyvek Északkelet-Magyarországon)*, dissz., Miskolc–Bp., 2011 (kézirat).

Csörsz Rumen István

Miksa István (Diód, Alsó-Fehér m., 1691. aug. 19.–Székesfehérvár, 1734. ápr. 17.)

Jezsuita szerzetes, tanár, újlatin költő. Az 1716–17-es tanévben költészettant tanított a →kolozsvári jezsuita egyetemen. Kolozsvári kapcsolatait azonban később is megtartotta, hiszen 1726-ban ott jelentette meg *Dictator Apollo* c. költészettani szabálygyűjteményét. Fő műve az 1716. évi, Savoyai Jenő hg. által vezetett törökellenes hadjáratot megéneklő *Laurea prima Martis Austriaci Saeculi Septimi supra Decimum, Duce Saenissimo Francisco Eugenio, Sabaudiae Principe, et Salutii Comite, etc. [...]* Ad